

Syrjäytymistä voidaan ehkäistä kestäväen kehityksen ohjelmalla

”**K**ouluammuskeluja ja vastaavia väkivaltaongelmia oppilaitoksissa ei ratkaista turvallisuussuunnitelmia ja poistumisreittejä parantamalla, vaan on puututtava itse ongelmien syihin. Mielestäni oleellista on nuorten syrjäytymisen ehkäisy, johon voidaan pyrkiä myös rakentamalla oppilaitokseen kestäväen kehityksen ohjelma”, toteaa OKKA-säätiön suunnittelupäällikkö Erkkä Laininen.

Ehkäisevässä työssä on vastuunsa koko yhteiskunnalla: kodeilla ja vanhemmilla, kouluilla ja oppilaitoksilla, sosiaali- ja terveystoimella, harrastusyhteisöillä ja työelämän organisaatioilla. Ammatillisten oppilaitosten osalta Laininen näkee tavoitteen kannalta kaksi tärkeätä kehittämisen kohdetta. On tarjottava vaihtoehtoisia oppimistapoja ja kehitettävä oppilaitosten yhteisöllisyyttä.

– Ammatillisen koulutuksen syrjäytyvät pitäisi ottaa hanskaan jo peruskoulussa ja tarjota heille enemmän mahdollisuuksia esimerkiksi työpajatoiminnan kaltaiseen oppimiseen ammatillisen koulutuksen osana.

Lainisen mielestä on tärkeää kohentaa myös yhteisöllisyyttä oppilaitoksissa. Tällä hän tarkoittaa vuorovaikutuksen parantamista opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilökunnan kesken. Yksiköiden koollakin on tässä suhteessa merkitystä, mutta toisaalta yhteisöllisyyttä voidaan lisätä opiskelun ja oppilaitoksen muun toiminnan sisältöjä kehittämällä.

– Kestäväen kehityksen ohjelma voi olla yksi tapa, jolla koko oppilaitosyhteisö saadaan yhdessä pohtimaan ja tekemään parannuksia päivittäiseen työ- ja oppimisympäristöön, Laininen esittää.

Kestävän kehityksen ohjelmatyö laajenee

Yhdyskunta- ja ympäristötekniikan diplomi-insinööri Erkka Laininen on toiminut 13 vuotta ympäristöalan koulutus- ja kehittämistehtävissä. Työskennellessään Suomen ympäristöopisto Syklissä hänen vastuullaan oli julkishallinnon, oppilaitosten ja yritysten henkilöstökoulutus, minkä lisäksi hän toimi useissa kansallisissa ja kansainvälisissä kehittämishankkeissa.

Vuosina 2002–2004 Laininen oli mukana kehittämässä Oppilaitosten ympäristösertifiointia. Sen jälkeen hän siirtyi OKKA-säätiön palvelukseen ja vastaa siellä nykyään sertifioinnista. Viimeisen kolmen vuoden aikana hän on koordinoinut ympäristösertifioinnin uudistamista kestävän kehityksen sertifioinniksi.

Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaoston vuonna 2006 asettama tavoite keke-ohjelmien rakentamisesta kaikkiin kouluihin ja oppilaitoksiin vuoteen 2010 mennessä oli liian optimistinen. Pelkästään tavoitteen viestiminen laajalle oppilaitoskentälle ja koulutuksen järjestäjille on Lainisen mukaan ollut pitkä prosessi.

OPM:n kestävää kehitystä edistävän koulutuksen strategiassa tavoitevuosi kytkettiin YK:n kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmenen päätösvuoteen 2014, mikä on realistisempi aikataulu. Ajantasaista tietoa tavoitteen toteutumisen nykytilanteesta ei ole, mutta vuonna 2008 tehdyn selvityksen mukaan voidaan arvioida, että tuolloin oli neljännes peruskouluista ja lukioista laatinut ohjelman.

– Hitaan etenemisen suurimpana syynä on ollut tiedotuksen haasteellisuus. Parin viimeisen vuoden aikana tietoisuus tavoitteesta on kuitenkin lisääntynyt huomattavasti.

Useat kaupungit ja kuntayhtymät ovat ottaneet strategiseksi tavoitteekseen keke-ohjelmien rakentamisen ja sertifiointien edistämisen kouluissaan ja oppilaitoksissaan. Tarjolla on myös valtakunnallista koulutusta ja paikallista ohjaustukea, jonka avulla tavoitteen saavuttamista on voitu edistää tehokkaasti.

Vaikka ammattikorkeakouluja ei voidakaan velvoittaa keke-ohjelman rakentamiseen, näissä oppilaitoksissa on kuitenkin tiedostettu kasvavat kestävän kehityksen osaamistarpeet työelämässä. Toinen kiinnostuksen heräämiseen vaikuttanut tekijä on ollut opetukseen ja muuhun toimintaan liittyvä laatuajattelu. Elinkeinoelämän organisaatioissa kestävä kehitys on jo pitkään ollut kiinteä osa toiminnan ja tuotteiden laatua.

– Kun korkeakouluja veloitetaan rakentamaan laadunvarmistusjärjestelmiä, on tärkeää, että kestävä kehitys olisi yksi painava näkökulma Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttamissa ulkoisissa arvioinneissa, Laininen toteaa.

Ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla on kestävän kehityksen verkosto, jossa ovat mukana lähes kaikkien korkeakoulujen edustajat. Lainisen mielestä kestävän kehityksen painoarvoa voitaisiin nostaa sisällyttämällä se OKM:n ja korkeakoulujen tulossopimuksiin yhdeksi rahoitusperusteeksi.

Energiakustannussäästöt kymmeniä tuhansia euroja

Tutkintojen perusteet on uusittu jo lähes kaikissa ammatillisissa perustutkinnoissa. Kestävä kehitys on perusteissa yksi elinikäisen oppimisen avaintaidoista, joka sisältyy opetukseen ja ammattiosaamisen arviointiin. Kestävän kehityksen osaamisvaatimuksia on sisällytetty tutkintojen perusteisiin alakohtaisesti sovelletuna.

- Ongelmana kestävän kehityksen toteutumisessa opetuksessa on se, että sen avaaminen eri tutkintojen perusteissa vaihtelee huomattavasti. Joskus vaadittava osaaminen kuvataan hyvinkin tarkasti, kun taas toisaalla sitä käsitellään ylimalkaisesti.

Laininen muistuttaa, että oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointissa on laadittu eri koulutusaloille räätälöity arviointi- ja tukiaineisto, joka auttaa opetuksen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelussa konkretisoimalla kestävän kehityksen sisältöä ammattialakohtaisesti.

Kun koulut ja oppilaitokset ovat hakeneet ympäristösertifikaatteja, joista osa on ollut kestävän kehityksen kriteerien mukaisia sertifikaatteja, ne ovat ohjelmissaan toteuttaneet eniten teemoja, jotka ovat liittyneet jät-

teen syntyminen ehkäisyyn ja kierrätykseen sekä energiansäästöön.

- Suurissa kuntayhtymissä voidaan pienilläkin teknisillä parannuksilla ja toimintatapojen kehittämällä päästä energiakustannuksissa jo kymmenien tuhansien eurojen säästöihin vuositasolla, Laininen muistuttaa.

- Erityisen näkyvää sertifioiduissa oppilaitoksissa on ollut kestävän kehityksen ja valittujen teemojen kytkemisen opetukseen sekä opiskelijoiden ja henkilöstön osallistuminen toimintaan.

- Osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen lisääminen on kestävässä kehityksessä keskeinen kasvatustavoite, toteaa OKKA-säätiön suunnittelupäällikkö Erkki Laininen.

Kestävä kehitys on vastuuta ja välittämistä

Tällä hetkellä koulut ja oppilaitokset ovat vasta heräämässä hahmottamaan kestävä kehityksen kokonaisuutta, johon kuuluvat myös sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat kuten oppilaitosten turvallisuus, henkilöstön ja opettajien hyvinvointi sekä monikulttuurisuus. Ammatillisissa oppilaitoksissa on yleisten turvallisuusasioiden hallinta Lainisen näemyksen mukaan yleensä melko hyvällä tasolla, mutta arjen tasolla haasteita vielä riittää.

- Oppilaitoksen turvallisuuden varmistamisessa oleellista on suunnitelmien ja ohjeiden sisällön perehdytys henkilöstölle ja opettajille. Ammatillisessa opetuksessa on tärkeää, että niin oppimisympäristöissä kuin erilaisissa työkäytännöissäkin otetaan huomioon kestävä kehityksen näkökohdat, turvallisuusasiat mukaan lukien. Opettajan esimerkki merkitsee todella paljon.

Hyvinvointiin liittyy koko oppilaitosyhteisön sisäinen toimintakulttuuri, joka vaikuttaa esimerkiksi työilmapiiriin ja yhteisön jäsenten vaikutusmahdollisuuksiin. Laininen tähdentää, että henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointi ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Hyvinvoinnin edistäminen on pitkälti muista välittämistä: miten johtaja kohtaa alaisensa, miten kollegat kantavat yhteistä vastuuta asioista, miten opiskelijoiden yksilölliset tarpeet, hyvinvointi ja oppiminen kiinnostavat aidosti opettajia ja muuta henkilökuntaa.

Ammatillinen koulutus on samalla nuorten kasvun tukemista herkässä itenäistymisen vaiheessa. Kasvatuksellinen haaste tiivistyy vastuun kantamiseen - sitä on myös kestävä elämäntavan oppiminen. On opittava ottamaan vastuu omasta itsestä ja omista tekemisistä ennen kuin on valmis vastuuseen yhteisöstä, lähiympäristöstä ja globaaleista haasteista.

- Monikulttuurisuuden merkitys kasvaa koko ajan. Se kytkeytyy myös oppilaitoksissa nähtävillä olevaan kansainvälistymiskehitykseen. Monikulttuurisuusosaaminen ei ole pelkkää kielitaitoa, vaan oman kulttuurin syvällistä tuntemusta ja ymmärrystä muista kulttuureista. Siihen kuuluu kyky vieraiden kulttuurien edustajien kohtaamiseen.

Markku Tasala

